

نقش عقلانیت الهی و احساس بر اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی

زهرا غلامی اقدم^۱، رقیه وحدت^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ارومیه، ارومیه، ایران.

zahraghala98@gmail.com

۲- استادیار، گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ارومیه، ارومیه، ایران.

r.vahdat_77@yahoo.com

خلاصه

هدف بررسی نقش عقلانیت الهی و احساس بر اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر ارومیه بود. طرح پژوهشی تحقیق حاضر، توصیفی پیمایشی به لحاظ بررسی روابط از نوع همبستگی و از نوع معادلات ساختاری بود. جامعه آماری، معلمان مقطع ابتدایی نواحی یک و دو شهر ارومیه در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ به تعداد ۲۴۸۷ نفر بود. نمونه آماری پژوهش به روش تصادفی خوشه ای ۳۳۵ نفر برآورد شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌های، اخلاق کاری اسلامی (درویش یوسف، ۲۰۰۱)، مثبت اندیشی اسلامی (جعفری و همکاران، ۱۴۰۲)، عقلانیت الهی (خواجه فرد و همکاران، ۱۴۰۱)، احساس (خواجه فرد و همکاران، ۱۴۰۱) و مدیریت جهادی (فرزاد و کاوسی، ۱۴۰۰)، جمع‌آوری و با نرم افزارهای (SPSS V. 28) و (Lisrel V. 10) تجزیه و تحلیل شدند. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر ارومیه نقش مستقیم و مثبت دارد و احساس بر اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر ارومیه نقش مستقیم و منفی دارد ($P < 0.01$). عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر ارومیه نقش غیرمستقیم و مثبت دارد ($P < 0.01$). عقلانیت الهی بر مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر ارومیه نقش غیرمستقیم و مثبت دارد ($P < 0.01$). احساس بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر ارومیه نقش غیرمستقیم و منفی دارد ($P < 0.01$). احساس بر مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر ارومیه نقش غیرمستقیم و منفی دارد ($P < 0.01$). باید با فراهم آوردن شرایط مدیریت جهادی باعث شد که معلمان با دیدی جهادی در خویش توانایی هایشان را شناخته و با این توانایی‌ها به سمت مثبت اندیشی و وارد نمودن عقل و درایت به تصمیم‌گیری هایشان قدم بردارند و در کل باعث موفقیت سیستم آموزشی و رسیدن به اوج پیشرفت برای دانش آموزان و معلمان شوند.

کلمات کلیدی: عقلانیت الهی، احساس، اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی، مدیریت جهادی، معلمان ابتدایی.

The role of divine rationality and the feeling on Islamic work ethics and Islamic positive thinking through jihadi management in the elementary teachers

Zahra Gholami Aghdam¹, Roghayeh Vahdat²

1- Master's student, Department of Elementary Education, Islamic Azad University, Urmia branch, Urmia, Iran.

zahraghala98@gmail.com

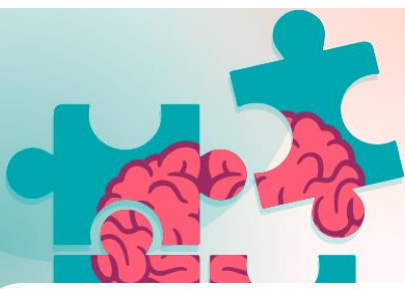
2- Assistant Professor, Department of Elementary Education, Islamic Azad University, Urmia branch, Urmia, Iran.

r.vahdat_77@yahoo.com

Abstract

The aim was to investigate the role of divine rationality and emotion on Islamic work ethic and Islamic positivity through Jihadi management in elementary school teachers of Urmia city. The research design of the present study was a descriptive survey in terms of investigating the relationships of correlation type and structural equation type. The statistical population consisted of 2487 primary school teachers in districts 1 and 2 of Urmia city in the academic year 2022-2023. The statistical sample of the research was estimated to be 335 people by cluster random method. Data using questionnaires, Islamic work ethics (Darvish Yusuf, 2001), Islamic positivity (Jafari et al., 2023), Divine rationality (Khaje Fard et al., 2022), feeling (Khaje Fard et al., 2022) and Jihadist management (Farzad and Kavsi, 2021), collected and with (SPSS V. 28) and (Lisrel V. 10) software were analyzed. The results of the path analysis showed that divine rationality has a direct and positive role on Islamic work ethics, Islamic positivity and jihadi management in elementary school teachers of Urmia city, and emotion has a direct and positive role on Islamic work ethics, Islamic positivity and jihadi management in elementary school teachers of Urmia city is negative ($P < 0.01$). Divine rationality has an indirect and positive role on Islamic work ethic through Jihadi management in elementary school teachers of Urmia city ($P < 0.01$). Divine rationality has an indirect and positive role on Islamic positivity through jihadi management in primary teachers of Urmia city ($P < 0.01$). The sense of Islamic work ethic through Jihadi management in elementary school teachers of Urmia has an indirect and negative role ($P < 0.01$). The feeling of Islamic positivity through Jihadi management has an indirect and negative role in elementary school teachers of Urmia city ($P < 0.01$). By providing the conditions of jihadi management, teachers with a jihadi perspective should recognize their abilities and with these abilities, they should take steps towards positive thinking and bringing wisdom and tact into their decisions, and in general, make the educational system successful and reach become the peak of progress for students and teachers.

Key words: Divine rationality, emotion, Islamic work ethics, Islamic positive thinking, Jihadi management, elementary teachers.

۱. مقدمه

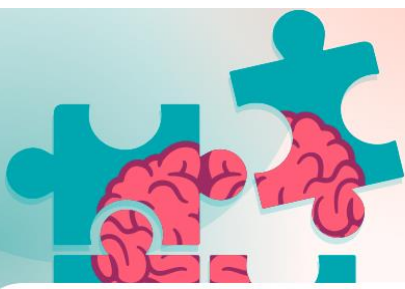
معلمی شغلی بسیار حساس و مقدس است که این حساسیت در مقطع ابتدایی دوچندان می باشد و معلم باید با توجه به حساسیت این مقطع، سعه صدر و مثبت اندیشی در این معلمان بالاتر بوده و آنها بر مبنای اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی در زمینه تدریس و همراهی با کودکان اقدام نمایند و با توسعه عقلانیت الهی، احساس و مدیریت جهادی در وجود خویش بتوانند سختی های تدریس در مقطع ابتدایی را به خوشی و تفکر مثبت تبدیل نموده و با انرژی گرفتن از این تفکرات، به سمت عملکردی جهادی پیش رفته و در تدریسی که اجرا می کنند به موفقیت و پیشرفت برسند و باعث رضایت دانش آموزان، اولیا و خویشتن از تدریسی که ارائه می دهند، شوند. یکی از عوامل مهمی که در امر تدریس برای معلمان ابتدایی بسیار مهم است، اخلاق کاری اسلامی است. اخلاقیات، نگرشهای اخلاقی اساسی، ارزشهای الزام آور و استانداردهای غیرقابل فسخ (قطعی) را اندازه گیری می کند. بنابراین، وابستگیها و تناقض های این مفاهیم را نیز بررسی می کند. از اخلاقیات با عنوان مجموع اصول، ارزشها، قوانین و آدابی نام می برند که بر روابط زندگی مردم در یک جامعه خاص با یکدیگر حاکم است؛ به عبارتی به مجموعه ای از قوانین، قواعد و اصول رفتاری سنتی که توسط افراد خاصی پذیرفته شده است که در یک دوره خاص یا حکمرانی خاص زندگی می کنند، اخلاق اطلاق می شود که در وسیع ترین معنای خود در پی پاسخ دادن به سؤال است که: «چه چیزی برای انسان و جامعه درست است». در واقع در اینجا نوعی هم پوشانی میان اخلاقیات و کیفیت رخ می نماید. این از سویی دیگر، واژه اخلاق هم زمان دو معنی را به ذهن متبادر می سازد: اولی قواعد و اصولی را مطرح می کند که مردم باید در جامعه اطاعت کنند و دومی، فلسفه وجودی اخلاق را. در همین راستا، اخلاق کسب و کار نیز به کاربرد هنجارها و قوانین اخلاقی در زندگی کاری مربوط می شود [۱]. در اسلام نیز تأکید زیادی بر رعایت اخلاق اسلامی در محیط کار شده و اخلاق از مهمترین مباحث دینی است و از یک نظر مهمترین هدف پیامبران الهی را تشکیل می دهد. اخلاق کار اسلامی (IWE) ارزشهایی در بافت اسلامی است که خوب را از بد متمایز می کند [۲] و با تأکید بر عدالت در سازمان معتقد است که هیچ حقی در سازمان نباید ضایع شود [۳]. به طور کلی اخلاق کار اسلامی را می توان مجموعه قوانین ارزشهای اخلاقی براساس آموزه های قرآن و سیره اهل بیت علیهم السلام تعریف کرد که انتظاراتی مثل تلاش، خلاقیت، مسئولیت پذیری، همکاری، از خودگذشتگی، روابط اجتماعی سازنده و رشد تواناییهای فردی و گروهی را با توجه به رفتار فرد در محیط کار در برمی گیرد [۴] و نهادینه سازی آن در سازمان می تواند به پیامدهای سازمانی بویژه در حوزه های رفتاری منجر شود که خود به بهبود رفتارهای شهروندی، رضایت شغلی، درگیری شغلی و کاهش رفتارهای قصد ترک و غیبت در محیط کاری و همچنین دیگر رفتارهای زیانبار کاری می انجامد؛ این در حالی است که بیش از یک و نیم میلیارد جمعیت جهان، مسلمان هستند و دین اسلام بسرعت در حال رشد است؛ همچنین باورهای دینی بر عملکرد مدیران و کارمندان مسلمان در سازمان تأثیرگذار است و از آنجا که دین بخش عمده ای از زندگی مردم را شکل می دهد [۵].

یکی دیگر از عوامل مهمی که در امر تدریس برای معلمان ابتدایی بسیار مهم است، مثبت اندیشی اسلامی است. انسان همیشه و در طول تاریخ به دنبال دستیابی به موفقیت و کامیابی بوده است و هزاران روش، ایده، تکنیک و فرمول را برای آن ابداع کرده است. تمام راهها برای رسیدن به موفقیت به اندیشه ختم می شود، هر چقدر میزان خوش بینی فرد در اجرای تکنیکهای کامیابی بیشتر بوده، قطعاً با موفقیت بیشتری همراه بوده و بر عکس. نگرش مثبت و خوش بینی که در قرآن به عنوان یکی از راهها و تکنیکهای مهم در جهت کسب سعادت دنیوی و اخروی است. قرآن کریم و سخنان بزرگان دین اسلام این نکته را تأیید کرده است که خوش بینی و مثبت اندیشی رابطه ای مستقیم با موفقیت و کامیابی افراد دارد. موفقیت فقط مثبت اندیشی نیست، در واقع مثبت اندیشی با عمل کردن به آن است که موجبات کامیابی را برای فرد به همراه می آورد. اندیشیدن و عمل به اندیشه ی مثبت است که راه را به فرد نشان می دهد. اندیشه و عمل در کنار هم هستند که معنا پیدا می کنند [۶]. مثبت اندیشی در قرآن و سنت، آیات و روایات متعددی را به خود اختصاص داده است. دین مبین اسلام با اتکا

به دو منبع قرآن و روایات پیامبر اکرم (ص) و جانشینان بر حق آن حضرت، مثبت ترین چشم انداز را برای زندگی انسان و آینده او ترسیم می کند و همواره به انسان گوشزد می نماید که در شرایط خاص، نگاهش به خدا، خود، دیگران، زندگی و آینده، خوش بینانه باشد [۷]. مثبت اندیشی رویکرد شناختی مثبت و فرایندمداری است که ریشه در سلامت روح و روان و جسم و پاکی سرشت و تاثیرات محیطی دارد و در ضمن داشتن شناخت و آگاهی کافی و با توجه به واقع بینی، به تفسیر مثبت از خود، دیگران، خدا (ما فوق) و کل جهان هستی (طبیعت) و آثار آنان در گذشته، حال و انتظارات مثبت از آینده، در جایی که استحقاق و شرایط مثبت انگاری وجود دارد، پرداخته و به نتیجه بخش بودن امید خود نسبت به حصول آینده مثبت، اطمینان دارد و با رفتاری همسو با این نگرش، سبب بروز نتایج مثبت و موفقیت ها و رسیدن به بهترین ها در ابعاد زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی در دنیا و آخرت خواهد شد [۸]. تاکنون درباره مولفه «مثبت اندیشی از منظر منابع اسلامی» پژوهش قابل توجهی انجام نگرفته است، لازم است مولفه های آن براساس احادیث و آیات مرتبط تبیین شود. با نگرش به متون اسلامی درمی یابیم گرچه به علت جدید بودن اصطلاح «مثبت اندیشی»، این لفظ در متون دینی مطرح نبوده، ولی با توجه به غنای معارف اسلامی، در متون روایی و آیات قرآن، عناوینی که یا به صراحت و یا ضمنی به این موضوع پرداخته باشند، به وفور یافت می شود، از آن جمله می توان به توصیه های اسلامی در خصوص مثبت اندیشی را در میان کتب گوناگون با عناوین متعدد (مانند حسن ظن و سوءظن و یا نیت و رجا و امید و خیرباوری و فال نیک زدن) در متون اخلاقی و یا در استفاده فقها از این ادله دینی در بعضی از عناوین فقهی (مانند «اصالت صحت»، «قاعده ید» و «اصل طهارت») و در متون عرفانی در باب «رضا» و «تسلیم» یافت [۶].

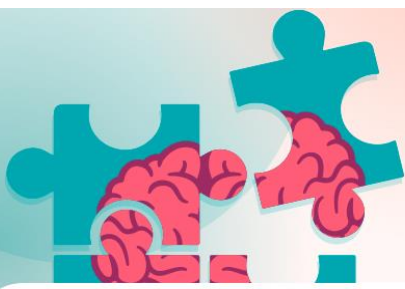
یکی از عوامل مهمی که می تواند باعث توسعه و تقویت اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی گردد، عقلانیت الهی است. سقراط به شدت بر محدودیت معرفت بشری و خطاپذیری عقل انسان تأکید داشت [۹]. علامه طباطبائی، عقل را «گره زدن و محکم گرفتن» توصیف کرده و در اصطلاح، بر فهم و ادراک اطلاق می نماید همچنین ایشان عقل را شریفترین نیرو در وجود انسان می داند [۱۰]. از طرفی عمل عقلایی، آن عملی است که قدرت خرد یا استدلال، انسان را قانع و متقاعد کند [۱۱]، در این معنا، استدلال بر مبنای تفکر است و با احساسات و هیجانات متفاوت می باشد. عقلانیت هم فرایندی است که به وسیله ی آن شیوه های محاسبه ی دقیق و سازماندهی، شامل قواعد و روشهای انتزاعی، بر زندگی اجتماعی حاکم می شود [۹]. عقلانیت در اسلام، حوزه ی وسیعی دارد که می توان آن را در سه سطح تعریف کرد: الف) عقلانیت در مقیاس کلی که شناخت فلسفه ی حیات و موقعیت خاص و استثنایی انسان با جهان و با خدای متعال را شامل می شود؛ ب) عقلانیت و ارزشها که بیانگر مرتبه ی عقل در تنظیم رابطه ی انسان و معماری اخلاقیات است؛ ج) عقلانیت ابزاری که مهندسی و اندازه گیری و پیش بینی عقل در محاسبات معیشتی جهت نیل به اقتصادی شکوفا و تمدنی آباد و مرفه را یادآور می شود [۱۲]. با عنایت به تقسیم بندی فوق، عقلانیت مبتنی بر آموزه های لیبرالیسم فقط به سطح سوم توجه داشته و به همین دلیل اسلام آن را ناقص می داند. ابعاد عقلانیت اسلامی و لیبرالیسمی در مقایسه با یکدیگر نشان دادند که بعد مصداق عقلانیت در دو حالت اسلامی و لیبرالیسمی در سازمان مطرح هستند، در نوع و سطح عقلانیت نگاه لیبرالیسمی نگاهی ابزاری بوده و در نگاه اسلامی نگاهی جامع می باشد، در هدف عقلانیت هر دو نگاه کاربردی و کارآیی دار هستند ولی در نگاه اسلامی کاربرد در رشد انسانها مطرح است، در مبانی عقلانیت نگاه لیبرالیسمی نگاهی نسبی و واقعی است ولی در نگاه اسلامی مطلق و حقیقی است، در نوع عقلانیت نگاه لیبرالیسمی نگاهی عقل خود بنیاد (مفهومی) بوده ولی در نگاه اسلامی عقل قدسی (متصل به وحی) می باشد، در نگرش به انسان نگاه لیبرالیسمی آن را موجودی مادی می داند ولی در نگاه اسلامی آن را خلیفه الهی می داند و در تعقل در نگاه لیبرالیستی تعقل را ابزاری در تصمیم گیری می داند ولی در نگاه اسلامی تعقل را ابزاری و ارزشی در تصمیم گیری می داند [۱۳]. از دیدگاه دیگر، عقلانیت الهی به دو بخش تقسیم می شود: عقلانیت ارزشی و عقلانیت حرفه ای. «عقلانیت ارزشی»، به سه بخش تقسیم می شود: عقلانیت نظری که به شناخت ارزشهای اعتقادی و عملی اشاره دارد، عقلانیت گرایشی که به گرایش به ارزشهای اعتقادی و عملی نظر دارد و عقلانیت عملی که به التزام به

ارزشهای عملی دلالت دارد. «عقلانیت حرفه ای یا کاربردی» نیز، به سه بخش تقسیم می شود: تخصص، تجربه و قدرت تدبیر [۱۴].

یکی دیگر از عوامل مهمی که می تواند باعث توسعه و تقویت اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی گردد، احساس است. «احساس» یک حالت روانشناختی و فیزیولوژیک حاصل از تعامل با یک شیء، یک شخص یا یک واقعه است [۱۵]. احساسات واکنشهایی نسبت به محرکهای خارجی اند. محرکهای خارجی در محیط کار ممکن است وظایف کاری، مشتریان، نرم افزارهای مورد استفاده، مقررات سازمانی و مدیران با کارکنان و به طور کلی یک شیء، شخص یا واقعه باشند. احساسات حاصل از این محرکها آمادگی و میل به انجام دادن کار روی محرکهای محیطی را ایجاد می کند، در حالی که نیروی محرکه ی عقل، «اراده» است، نیروی محرکه احساس، «میل» می باشد [۱۰]. «هیوم» در مقام یک «احساس گرا» معتقد بود که «احساسات و امیال» حاکم بر رفتار انسان هستند نه «عقل». همچنین بیان می نمود: عقل و منطق افراد، فقط ابزاری هستند برای رسیدن به «امیال» [۱۶]. بطور کلی می توان گفت: احساسات اساس رفتار هر شخص است [۱۷]. رفتارهای درون سازمانها از احساسات خالی نبوده و نمی توان از نقش احساسات در موفقیت یا عدم موفقیت غافل شد [۱۸]، در حالی که احساسات تأثیر قابل توجهی بر زندگی روزمره دارند، اما عمیقاً پیچیده هستند و درک آنها بسیار دشوار است [۱۹]. بر خلاف گذشته که رفتارهای مبتنی بر احساس را غیرمسئولانه تلقی می کردند، دوران جدید احساسات را مکمل عقلانیت می دانند [۲۰]. احساسات ذاتی یا اکتسابی به همراه انسان رشد یافته و به محیط سازمانها منتقل شده، رضایت کارکنان و بهره وری سازمان را تحت تأثیر قرار می دهد [۱۸]. در منابع مختلف، مفاهیم متفاوتی مرتبط با واژه ی احساس مورد استفاده قرار گرفته که ممکن است بعضاً همپوشانی داشته باشند. برخی نویسندگان واژه ی «حس» را با عنوان احساس بکار می برند، که صحیح نیست. منظور از حس، همان حواس پنجگانه در انسان است. «هیجان» نیز شامل پاسخ هایی است که در درونی ترین و قدیمی ترین بخش مغز و بدن ما کدگذاری شده و بسیاری از نشانه های آن را برخلاف احساس می توان بر اساس شاخص های فیزیولوژیک به صورت کاملاً شفاف و عینی اندازه گیری کرد. واژه «خُلق» نیز به حال درونی فرد اشاره دارد و نسبت به احساس، پایدارتر است. «عاطفه» هم نمود بیرونی خلق و خو است [۲۱]. ویژگیهای احساسات از نظر دانشمندان علوم رفتاری متفاوت است. از نظر تعداد احساسات، برخی شش احساس جهانی: شادی، تعجب، ترس، غم، خشم و نفرت را بر می شمارند که تجربه آنها برای عموم انسانها یکسان است [۲۲]. دکارت (۱۶۴۹) معتقد است که هیجانات اساسی همچون عشق، تعجب، تنفر، شادی، غم و آرزو اساس همه احساسات است. تلاشها برای ایجاد توافق بر سر جمع بندی احساسات به چند احساس اصلی تا کنون به نتیجه نرسیده است [۲۳].

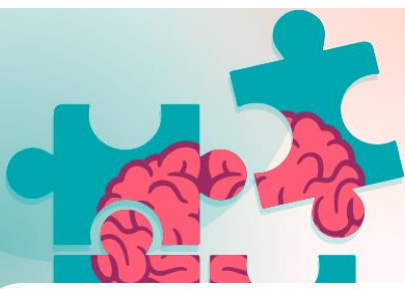
یکی دیگر از عوامل مهمی که می تواند باعث توسعه و تقویت اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی گردد، مدیریت جهادی است. مدیریت جهادی را می توان یکی از مفاهیم جدید در علم مدیریت دانست که متناسب با شرایط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی کشور ایران است. البته همانطور که مفهوم مدیریت سابقه ای دیرینه در تمدن تاریخی و منابع دینی دارد ولی کلیت مدیریت به عنوان یک علم، از اواخر قرن هجدهم میلادی با تئوری تقسیم کار آدام اسمیت شکل گرفته است؛ مفهوم مدیریت جهادی، درحالی که سابقه دیرینه ای در تمدن ایرانی و منابع دین مبین اسلام دارد و مبانی فلسفی و الگوی علمی خود را از این منابع می گیرد، یک مفهوم جدید به شمار می آید. مدیریت جهادی بر دوپایه ی زیر استوار است: دانش مدیریت که برگرفته از علم و مکاتب مدیریت است، نظام ارزشی اسلامی که مبنای قوانین مدیریت و اساس شیوه های علمی مدیریت مدیران قرار می گیرد [۲۴]. مدیریت جهادی در واقع سبکی برخاسته از تفکر بومی و متناسب با مقتضیات فرهنگی و اجتماعی ایران است. از ویژگیهای این مدیریت خدمت با نیت الهی، خستگی ناپذیری، استقامت در کار، انعطاف پذیری، سرعت عمل، ابتکار و خلاقیت، مدیر پروری، شجاعت، مسئولیت پذیری همراه با اخلاص و فروتنی است. مدیریت جهادی واجد خصوصیات و ویژگیهایی است که می تواند در موفقیت سازمانها نقش اساسی ایفا نماید، این ویژگیها در بطن دستورها، توصیه ها، نظرها و شیوه های بکار گرفته شده توسط پیشوایان دین حضور و وجود عینی دارد،

ولی برای استفاده از آن در سطوح سازمانی و کاربردی کردن آنها در سازمانها، نیاز به کار پیشگامانه و دور از هراس و خودکم بینی صاحب نظران مدیریت و پژوهش دارد [۲۵]. فرهنگ و مدیریت جهادی دارای یک اصل محوری و بنیادی است که آن تأکید تام بر معنویت و ارزشهای اخلاقی - اسلامی - انسانی است. در واقع، مدیریت جهادی بدون معنویت وجود نخواهد داشت. امروزه با پیشرفت های علم مدیریت، تأثیر معنویت بر شاخص های کارآمدی، کارایی، سلامت سازمانی، خدمت دهی مناسب، بهره وری، تکریم و ... به اثبات رسیده است [۲۶].

در زمینه متغیرهای پژوهش، تحقیقات چندی صورت گرفته که برخی از آنها بیان می شوند: صفری [۲۷] نشان داد که بین فرهنگ جهادی و اخلاق کار اسلامی با عملکرد شغلی رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. یکانی زاد و همکاران [۲۸] نشان دادند که آموزش مثبت اندیشی بر مبنای آموزه های دینی توانسته است سرمایه روان شناختی و بهزیستی روان شناختی را افزایش دهد. عشقی توسل و همکاران [۲۹] نشان دادند راهکارهای اسلامی و دینی باعث تقویت مثبت اندیشی اسلامی می شوند. امیدوار و همکاران [۳۰] نشان دادند اخلاق اسلامی کار می تواند منجر به افزایش رشد اخلاقی کارکنان و مدیران و اثربخشی سازمانی شود. صفری و همکاران [۳۱] نشان دادند بین فرهنگ جهادی و اخلاق کار اسلامی با بهره وری آموزشی رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. خسروی ترازک [۳۲] نشان دادند رابطه مستقیم فضیلت سازمانی و اخلاق کاری اسلامی با اعتماد سازمانی و ارتباط غیرمستقیم فضیلت سازمانی و اخلاق کاری اسلامی با اعتماد سازمانی از طریق جو اخلاقی معنادار بود. قربانی مودب و رحیمی اقدام [۳۳] نشان دادند اخلاق کار اسلامی می تواند تأثیر منفی بر جو غیرمدنی محیط کار داشته باشد و آن را کاهش دهد. ماهرانی برزانی و همکاران [۳۴] نشان دادند ویژگی های تاریک شخصیت از طریق اخلاق کار اسلامی و از طریق بی نزاکتی در محیط کار بر رفتار شهروندی سازمانی تأثیر منفی و معناداری دارد. دهقانی و صفری [۳۵] نشان دادند بین فرهنگ جهادی و بهره وری نیروی انسانی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. علوی زرنگ و همکاران [۳۶] نشان دادند مداخله آموزشی مثبت اندیشی توأم با آموزه های اسلامی بر افزایش سرسختی روان شناختی و خود دلسوزی تأثیر مثبت و معنی داری داشت. اربابی اصفهانی و همکاران [۳۷] نشان دادند خلاقیت و اخلاق کار اسلامی، بر رفتار کارآفرینانه تأثیر مثبت و معناداری دارد. خلاقیت و اخلاق اسلامی با رفتار کارآفرینانه رابطه مثبت و معناداری دارد. صادقی گوغری و همکاران [۳۸] نشان دادند آموزش مثبت اندیشی با تأکید بر آموزه های دینی بر تاب آوری دانش آموزان تأثیر معنی داری دارد. آلام و همکاران [۳۹] نشان دادند اخلاق کاری اسلامی می تواند مشکلات روحی کارکنان را که می تواند عواقب بدی برای شرکت داشته باشد، برطرف کند. اخمدی و همکاران [۴۰] نشان دادند اخلاق کار اسلامی به طور مثبت بر هویت سازمانی و صدای اجتماعی تأثیر می گذارد. فیتیری و تیراج [۴۱] نشان داد که آموزش مثبت اندیشی می تواند استرس تحصیلی دانشجویان را در هنگام تکمیل پایان نامه کاهش دهد. یودین و همکاران [۴۲] نشان دادند اخلاق کار اسلامی به طور مثبت و معنی داری با تعهد عاطفی و عملکرد کارکنان مرتبط است.

با توجه به مطالب بیان شده، در دنیای کنونی، داشتن روحیه مثبت اندیشی و در کنار آن اخلاق کاری که نشأت گرفته از روحیه دینی و مذهبی فرد باشد بسیار مهم است و این دو باعث تعالی افراد در زمینه کاری می شوند به خصوص در شغل بسیار مهم و حساس آموزگاری که در مقطع ابتدایی فعال هستند و فشارهای مختلف را از جهات مختلف تحمل می کنند، داشتن اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی باعث خواهد شد معلمان با روحیه مثبت و اخلاق کاری منطبق بر روحیه و وجدان دینی خود در زمینه شغلی خویش فعالیت نموده و در این میان وجود عقلانیت الهی و نگاه تعقل مدارانه به وجود خداوند و درخواست کمک و نگاه تکیه گاهانه به وجود باری تعالی و احساس و هیجان مثبت ناشی از این نگاه، در کنار داشتن خلق و خوی مدیریت جهادی که باعث می شود فرد بدون خستگی و با توانی مضاعف و دیدی الهی و سرعت عمل بالا و با ابتکار و مسئولیت پذیری و منعطف بودن در امر تدریس تلاش نماید، منجر به موفقیت معلم در عرصه شغلی و تعلیم و تربیت گردد، لذا این پژوهش با بررسی موضوع حاضر در پی پاسخ به سوال زیر است: آیا اخلاق کاری اسلامی و مثبت

اندیشی اسلامی توسط عقلانیت الهی و احساس و از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه تبیین و پیش بینی می شوند؟

۲. روش پژوهش

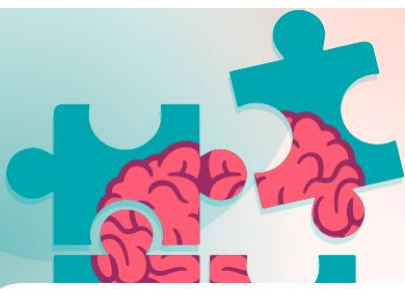
طرح پژوهشی تحقیق حاضر، توصیفی پیمایشی به لحاظ بررسی روابط از نوع همبستگی و از نوع معادلات ساختاری بود. جامعه آماری، معلمان مقطع ابتدایی نواحی یک و دو شهر اورمیه در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ به تعداد ۲۴۸۷ نفر بود. نمونه آماری پژوهش به روش تصادفی خوشه ای ۳۳۵ نفر برآورد شد. روش جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای و میدانی بود. ابزار اندازه گیری در این پژوهش ۵ پرسشنامه می باشد که بین معلمان ابتدایی شهر اورمیه پخش شدند. ابزار به شرح زیر می باشند:

پرسشنامه اخلاق کاری اسلامی: این پرسشنامه توسط درویش یوسف [۴۳] با ۱۷ سوال در طیف لیکرتی ۵ امتیازی تدوین شد. این پرسشنامه دو مولفه زیر را مورد بررسی قرار می دهد: نگرش اخلاقی به کار: سوالات ۱ الی ۹ و روابط بین فردی: سوالات ۱۰ الی ۱۷. حداقل امتیاز پرسشنامه ۱۷ و حداکثر آن ۶۸ بوده و حد متوسط آن ۵۱ می باشد. روایی پرسشنامه حاضر در پژوهش درویش یوسف [۴۳] به صورت محتوایی مناسب ارزیابی شد و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به دست آمد که نشان از پایایی مناسب پرسشنامه دارد. در این پژوهش روایی پرسشنامه حاضر به صورت محتوایی و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۲۸ برآورد شد.

پرسشنامه مثبت اندیشی اسلامی: این پرسشنامه توسط جعفری و همکاران [۶] با ۳۶ سوال در طیف لیکرتی ۵ امتیازی تدوین شد. این پرسشنامه دو مولفه زیر را مورد بررسی قرار می دهد: شناخت و آگاهی: سوالات ۱، ۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۷، ۱۸، ۲۱، ۲۴، ۲۵، ۲۹، ۳۱، ۳۲ و ۳۴ و تفسیر مثبت: سوالات ۲، ۳، ۵، ۷، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۳۰، ۳۳، ۳۵ و ۳۶. حداقل امتیاز پرسشنامه ۳۶ و حداکثر آن ۱۸۰ بوده و حد متوسط آن ۷۲ می باشد. روایی پرسشنامه حاضر در پژوهش جعفری و همکاران [۶] به صورت تحلیلی و در سطح ۰/۸۵ برای هر مولفه و ۰/۹۷ برای کل پرسشنامه برآورد شد و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد و پایایی به روش دو نیمه کردن نیز ۰/۷۷ برآورد شد که نشان از پایایی مناسب پرسشنامه دارد. در این پژوهش روایی پرسشنامه حاضر به صورت محتوایی و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۱۶ برآورد شد.

پرسشنامه عقلانیت الهی: این پرسشنامه توسط خواجه فرد و همکاران [۴۴] با ۱۴ سوال در طیف لیکرتی ۵ امتیازی تدوین شد. این پرسشنامه چهار مولفه زیر را مورد بررسی قرار می دهد: رنج عاقلانه الهی: سوالات ۱ الی ۶، غضب عاقلانه الهی: سوالات ۷ و ۸، لذت عاقلانه الهی: سوالات ۹ الی ۱۲ و عشق عاقلانه الهی: سوالات ۱۳ و ۱۴. در پژوهش خواجه فرد و همکاران [۴۴] روایی صوری و محتوایی، با استفاده از نظر کارشناسان و اساتید مورد سنجش قرار گرفت و تایید گرفت. برای محاسبه پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده گردید که پایایی آن ۰/۹۵ بدست آمد. در این پژوهش روایی پرسشنامه حاضر به صورت محتوایی و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۱۴ برآورد شد.

پرسشنامه احساس: این پرسشنامه توسط خواجه فرد و همکاران [۴۴] با ۱۵ سوال در طیف لیکرتی ۵ امتیازی تدوین شد. این پرسشنامه چهار مولفه زیر را مورد بررسی قرار می دهد: رنج جاهلانه: سوالات ۱ الی ۵، غضب جاهلانه: سوالات ۶ و ۷، لذت جاهلانه: سوالات ۸ الی ۱۲، عشق جاهلانه: سوالات ۱۳ الی ۱۵. در پژوهش خواجه فرد و همکاران [۴۴] روایی صوری و محتوایی، با استفاده از نظر کارشناسان و اساتید مورد سنجش قرار گرفت و تایید گرفت. برای محاسبه پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده گردید که پایایی آن ۰/۸۵ بدست آمد. در این پژوهش روایی پرسشنامه حاضر به صورت محتوایی و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۰۶ برآورد شد.

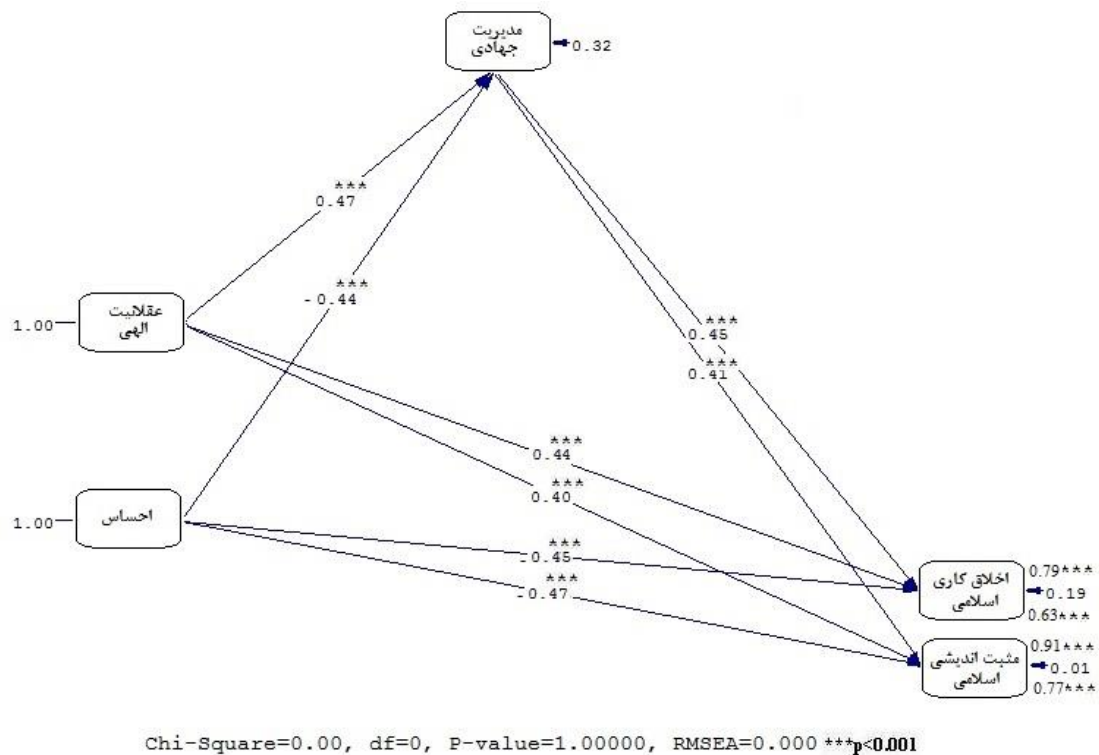
پرسشنامه مدیریت جهادی: این پرسشنامه توسط فرزاد و کاوسی [۲۵] با ۴۸ سوال در طیف لیکرتی ۵ امتیازی تدوین شد. این پرسشنامه سه مولفه زیر را مورد بررسی قرار می دهد: بعد ساختاری: سوالات ۱ الی ۱۰، بعد رفتاری: سوالات ۱۱ الی ۳۲ و بعد زمینه ای: سوالات ۳۳ الی ۴۸. در پژوهش فرزاد و کاوسی [۲۵] روایی صوری و محتوایی، با استفاده از نظر کارشناسان و اساتید مورد سنجش قرار گرفت و تایید گرفت. برای محاسبه پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده گردید که پایایی سه مولفه به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۷۴ و ۰/۷۶ برآورد شد و پایایی کل پرسشنامه ۰/۸۰ بدست آمد. در این پژوهش روایی پرسشنامه حاضر به صورت محتوایی و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۲۷ برآورد شد.

برای تجزیه تحلیل داده ها؛ نرم افزارهای Lisrel ویرایش ۱۰ و SPSS ویرایش ۲۸ استفاده شد. در نرم افزار SPSS از آزمون های آماری توصیفی (آزمون فراوانی و آزمون نرمال سنجی داده ها) و در نرم افزار Lisrel از آزمونهای تحلیل مسیر و معادلات ساختاری جهت تجزیه و تحلیل سوالهای پژوهش استفاده شدند.

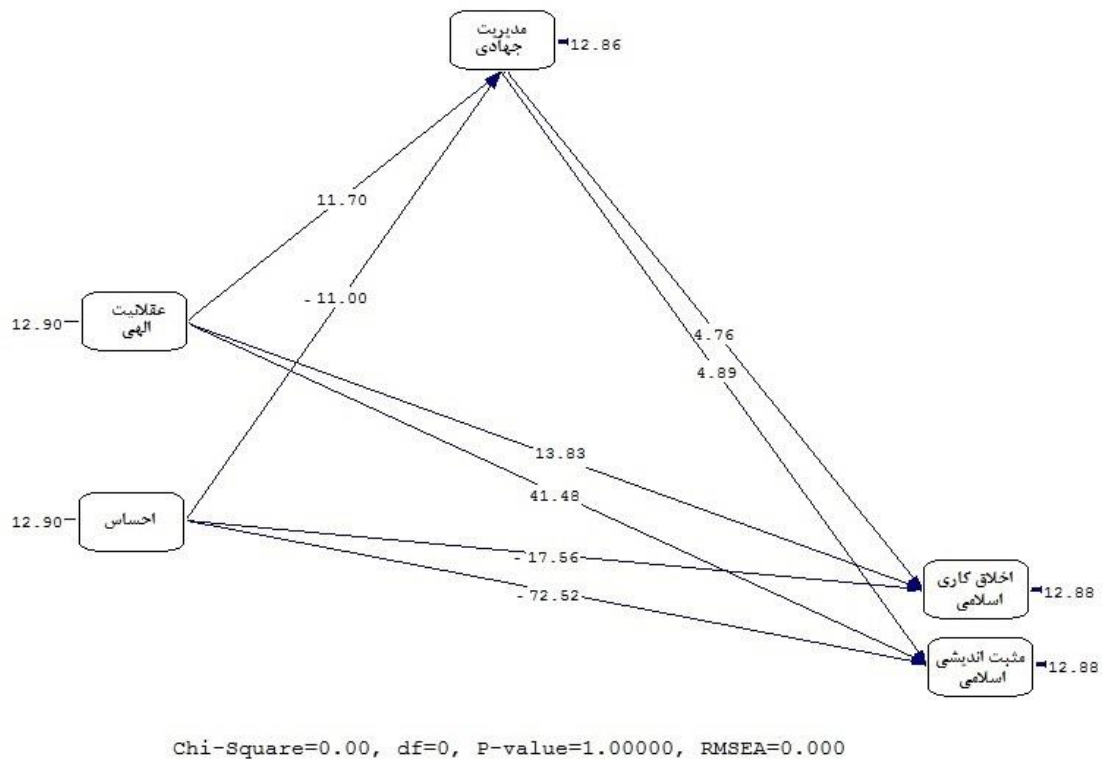
۳. یافته ها

اغلب معلمان ابتدایی بررسی شده از شهر اورمیه، در رده سنی ۳۰ الی ۴۰ سال قرار داشته، معلمان زن، متأهل، دارای مدرک کارشناسی و با سابقه شغلی زیر ۱۰ سال بودند. با توجه به اینکه قدر مطلق چولگی و کشیدگی برای تمامی متغیرها از ۱ کمتر و از ۱- بیشتر لذا، توزیع متغیرها نرمال بودند. بین عقلانیت الهی، اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی از دیدگاه معلمان ابتدایی شهر اورمیه، رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بین احساس، عقلانیت الهی، اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی از دیدگاه معلمان ابتدایی شهر اورمیه، رابطه منفی و معنادار وجود دارد. عقلانیت الهی از طریق مدیریت جهادی ۷۹ درصد اخلاق کاری اسلامی، عقلانیت الهی از طریق مدیریت جهادی ۹۱ درصد مثبت اندیشی اسلامی را از دیدگاه معلمان ابتدایی شهر اورمیه تبیین مثبت می کنند. احساس از طریق مدیریت جهادی ۶۳ درصد اخلاق کاری اسلامی و احساس از طریق مدیریت جهادی ۷۷ درصد مثبت اندیشی اسلامی را از دیدگاه معلمان ابتدایی شهر اورمیه تبیین منفی می کنند. با توجه به نتایج حاصل برای شاخص های برازش مطلق، تطبیقی و مقتصد، می توان گفت که مدل آزمون شده پژوهش از برازش مناسب برخوردار بود.

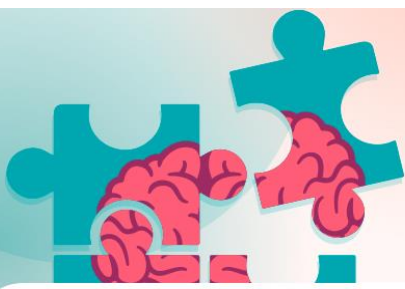
مدل مفهومی تبیین اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه، با تحلیل مسیر و روش بیشینه احتمال ترسیم شد. در نمودارهای ۱ و ۲ مدل آزمون شده پژوهش گزارش شده است. برای آزمون این مدل از نرم افزار (Lisrel) ویرایش ۱۰ استفاده شده است.

نمودار ۱- مدل اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه (ضرایب استاندارد شده)

نمودار ۲- مدل اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه (آماره های t)

در نمودارهای ۱ و ۲، آماره خی دو عدم معنی داری نشان داده است، می توان نتیجه گرفت که مدل نظری پژوهش با داده های گردآوری شده برازش مناسب دارد و هم چنین با توجه به معناداری آماره های تی که باید از عدد ۳/۲۹ بزرگتر باشند، مسیر طراحی شده برای نمودارها در سطح ۱ و ۵ درصد معنی دار هستند [۴۵].

آیا عقلانیت الهی و احساس بر اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش مستقیم دارند؟ در جدول ۱ نتایج تحلیل مسیر برای سوال اول گزارش شده است.

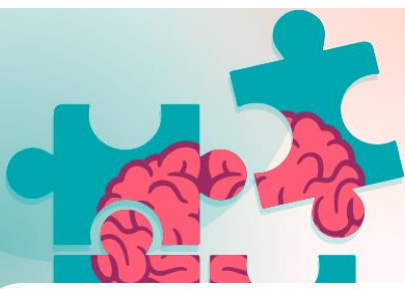
جدول ۱- تاثیرهای مستقیم بین متغیرهای پژوهش

مسیر	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	آماره تی	سطح معنی داری
عقلانیت الهی به مدیریت جهادی	۰/۴۷	۰/۰۴	۱۱/۷۰	۰/۰۰۱
عقلانیت الهی به اخلاق کاری اسلامی	۰/۴۴	۰/۰۴	۱۳/۸۳	۰/۰۰۱
عقلانیت الهی به مثبت اندیشی اسلامی	۰/۴۰	۰/۰۴	۴۱/۴۸	۰/۰۰۱
احساس به مدیریت جهادی	-۰/۴۴	۰/۰۴	-۱۱	۰/۰۰۱
احساس به اخلاق کاری اسلامی	-۰/۴۵	۰/۰۴	-۱۷/۵۶	۰/۰۰۱
احساس به مثبت اندیشی اسلامی	-۰/۴۷	۰/۰۴	-۷۲/۵۲	۰/۰۰۱
مدیریت جهادی به اخلاق کاری اسلامی	۰/۴۵	۰/۰۴	۴/۷۶	۰/۰۰۱
مدیریت جهادی به مثبت اندیشی اسلامی	۰/۴۱	۰/۰۴	۴/۸۹	۰/۰۰۱

با توجه به جدول ۱ نتایج زیر برآورد شدند: نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر عقلانیت الهی به مدیریت جهادی (۰/۴۷) و آماره تی این مسیر (۱۱/۷۰) است که در سطح ۰/۰۰۱ مثبت و معنی دار می باشد. نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر عقلانیت الهی به اخلاق کاری اسلامی (۰/۴۴) و آماره تی این مسیر (۱۳/۸۳) است که در سطح ۰/۰۰۱ مثبت و معنی دار می باشد. نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر عقلانیت الهی به مثبت اندیشی اسلامی (۰/۴۰) و آماره تی این مسیر (۴۱/۴۸) است که در سطح ۰/۰۰۱ مثبت و معنی دار می باشد. نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر احساس به مدیریت جهادی (-۰/۴۴) و آماره تی این مسیر (-۱۱) است که در سطح ۰/۰۰۱ منفی و معنی دار می باشد. نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر احساس به اخلاق کاری اسلامی (-۰/۴۵) و آماره تی این مسیر (-۱۷/۵۶) است که در سطح ۰/۰۰۱ منفی و معنی دار می باشد. نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر احساس به مثبت اندیشی اسلامی (-۰/۴۷) و آماره تی این مسیر (-۷۲/۵۲) است که در سطح ۰/۰۰۱ منفی و معنی دار می باشد. نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر مدیریت جهادی به اخلاق کاری اسلامی (۰/۴۵) و آماره تی این مسیر (۴/۷۶) است که در سطح ۰/۰۰۱ مثبت و معنی دار می باشد. نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر مدیریت جهادی به مثبت اندیشی اسلامی (۰/۴۱) و آماره تی این مسیر (۴/۸۹) است که در سطح ۰/۰۰۱ مثبت و معنی دار می باشد. با توجه به این نتیجه معنی دار، جواب سوال اول تحقیق مثبت می باشد، یعنی عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش مستقیم و مثبت دارد و احساس بر اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش مستقیم و منفی دارد.

آیا عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم دارد؟ در جدول ۲ نتایج تحلیل مسیر برای سوال دوم گزارش شده است.

جدول ۲- نقش غیرمستقیم عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی

مسیر	ضریب/استاندارد	خطای/استاندارد	آماره تی	سطح معنی داری
ترکیب عقلانیت الهی با مدیریت جهادی به اخلاق کاری اسلامی	۰/۲۱	۰/۰۴	۵۵/۶۹۲	۰/۰۰۱

با توجه به جدول ۲ نتایج زیر برآورد شدند: نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر عقلانیت الهی به اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی (۰/۲۱) و آماره تی این مسیر (۵۵/۶۹۲) است که در سطح ۰/۰۰۱ مثبت و معنی دار می باشد. با توجه به این نتیجه معنی دار، جواب سوال دوم تحقیق مثبت می باشد، یعنی عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم و مثبت دارد.

آیا عقلانیت الهی بر مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم دارد؟ در جدول ۳ نتایج تحلیل مسیر برای سوال سوم گزارش شده است.

جدول ۳- نقش غیرمستقیم عقلانیت الهی بر مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی

مسیر	ضریب/استاندارد	خطای/استاندارد	آماره تی	سطح معنی داری
ترکیب عقلانیت الهی با مدیریت جهادی به مثبت اندیشی اسلامی	۰/۱۹	۰/۰۴	۵۷/۲۱۳	۰/۰۰۱

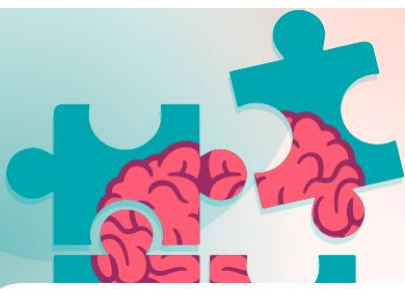
با توجه به جدول ۳ نتایج زیر برآورد شدند: نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر عقلانیت الهی به مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی (۰/۱۹) و آماره تی این مسیر (۵۷/۲۱۳) است که در سطح ۰/۰۰۱ مثبت و معنی دار می باشد. با توجه به این نتیجه معنی دار، جواب سوال سوم تحقیق مثبت می باشد، یعنی عقلانیت الهی بر مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم و مثبت دارد.

آیا احساس بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم دارد؟ در جدول ۴ نتایج تحلیل مسیر برای سوال چهارم گزارش شده است.

جدول ۴- نقش غیرمستقیم احساس بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی

مسیر	ضریب/استاندارد	خطای/استاندارد	آماره تی	سطح معنی داری
ترکیب احساس با مدیریت جهادی به اخلاق کاری اسلامی	-۰/۲۰	۰/۰۴	-۵۲/۳۶	۰/۰۰۱

با توجه به جدول ۴ نتایج زیر برآورد شدند: نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر احساس بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی (-۰/۲۰) و آماره تی این مسیر (-۵۲/۳۶) است که در سطح ۰/۰۰۱ منفی و معنی دار می باشد. با توجه به این نتیجه معنی دار، جواب سوال چهارم تحقیق مثبت می باشد، یعنی احساس بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم و منفی دارد.

آیا احساس بر مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم دارد؟ در جدول ۵ نتایج تحلیل مسیر برای سوال پنجم گزارش شده است.
جدول ۵- نقش غیرمستقیم احساس بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی

مسیر	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	آماره تی	سطح معنی داری
ترکیب احساس با مدیریت جهادی به مثبت اندیشی اسلامی	-۰/۱۸	۰/۰۴	-۵۳/۷۹	۰/۰۰۱

با توجه به جدول ۵ نتایج زیر برآورد شدند: نقش مستقیم استاندارد شده برای مسیر احساس به مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی (-۰/۱۸) و آماره تی این مسیر (-۵۳/۷۹) است که در سطح ۰/۰۰۱ منفی و معنی دار می باشد. با توجه به این نتیجه معنی دار، جواب سوال پنجم تحقیق مثبت می باشد، یعنی احساس بر مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم و منفی دارد.

۴. بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که:

۱. عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش مستقیم و مثبت دارد و احساس بر اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش مستقیم و منفی دارد.
۲. عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم و مثبت دارد.
۳. عقلانیت الهی بر مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم و مثبت دارد.
۴. احساس بر اخلاق کاری اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم و منفی دارد.
۵. احساس بر مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی در معلمان ابتدایی شهر اورمیه نقش غیرمستقیم و منفی دارد.

نتایج حاصل برای پژوهش حاضر با نتایج صفری [۲۷] یکانی زاد و همکاران [۲۸] عشقی توسل و همکاران [۲۹] امیدوار و همکاران [۳۰] صفری و همکاران [۳۱] خسروی ترازک [۳۲] قربانی مودب و رحیمی اقدم [۳۳] ماهرانی برزانی و همکاران [۳۴] دهقانی و صفری [۳۵] علوی زرنک و همکاران [۳۶] اربابی اصفهانی و همکاران [۳۷] صادقی گوگری و همکاران [۳۸] آلام و همکاران [۳۹] اخمدی و همکاران [۴۰] فیتریای و تیراح [۴۱] یودین و همکاران [۴۲]، همخوانی و همپوشانی داشت. در تبیین نتیجه اول می توان بیان نمود که هر کجا که مردم و مسئولین از هر قشری و شاغل در هر کاری با عقلانیت و درایت توأم با آموزه های دینی که همان عقلانیت الهی است در زمینه های مختلف ورود نمودند، با بررسی های همه جانبه توانستند مشکلات را بخوبی شناسایی نموده و آنها را حل و فصل نمایند و برای نقشه راه را تنظیم و مسیر شغلی خود را به خوبی پیش ببرند ولی وقتی همه این اعمال از روی احساس و هیجانات ناشی از آن انجام می گیرد، شکست پشت شکست حاصل شده و عنان کار از دست خارج می گردد، پس باید با کمک آموزه های دینی در خود عقلانیت را تقویت نمود و با یک تفکر جهادی و انقلابی مشکلات را شناخت و با مثبت اندیشی توأم با آموزه های دینی برای حل مشکلات قدم برداشت و در

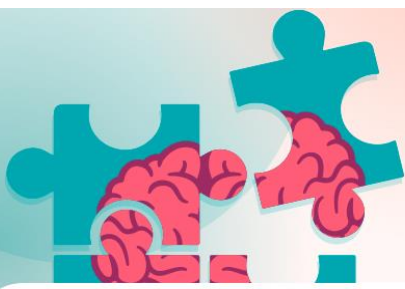
در زمینه شغلی با نگاهی اسلامی به شغل و مسئولیتهای ناشی از آن در شغل و زندگی، معلمان برای یک تدریس مناسب و با کیفیت اقدام نموده و باعث رشد و تقویت دانش آموزان به لحاظ درسی و رشد و تقویت خویش به لحاظ علمی و تفکری می شوند و به مسئولیت خویش در زمینه تعلیم و تربیت و سوق دادن دانش آموزان به سمت معنویات و در کنار آنها درک صحیح از جامعه و زندگی واقعی باعث رشد تجربه گرایی در آنها شده و موفقیت آنها را در درس و زندگی با این عمل تضمین می کنند.

در تبیین نتیجه دوم می توان بیان نمود که عقلانیت الهی باعث می گردد فرد بداند که همه امور به دست پروردگار بوده و در کنار این قدرت لایزال یک قدرت دیگر هم به نام عقل در وجود انسان به ودیعه گذاشته شده است و فرد می تواند با کمک عقل و تفکری مثبت ناشی از آموزه های دینی با توکل به خدا در زمینه شغلی خود را همیشه در محضر خداوند دیده و بداند که خداوند در همه حال ناظر وی است و این قدرت تدریس را خدا در وجودش نهادینه نموده است پس باید برای رضای خداوند تدریسی ارائه دهد که بتواند هم رضایت خویش و هم رضایت دانش آموزان و والدین آنها و کل سیستم را به دست آورده و به مسئولیت خویش در قبال خویشستن و اجتماع عمل نماید و با تفکری الهی و با اخلاقی خوش که ناشی از آموزه های دینی است، با رویی گشاده با دانش آموزان رفتار نموده و باعث شوند که دانش آموزان در کنار معلمان خود احساس شادابی و نشاط نموده و با تمرکز بالا در امر یاددهی یادگیری تلاش نمایند و باعث رسیدن به موفقیت شوند.

در تبیین نتیجه سوم می توان بیان نمود که وقتی عقلانیت الهی و توکل به خداوند در وجود مردم موج بزند آنها با اتکا به این قدرت لایزال تفکری به دور از مشکلات و عوامل منفی خواهند داشت همیشه در زندگی و در همه حال چه زندگی معمولی و چه زندگی تحصیلی و چه زندگی تدریسی، تفکری مثبت توأم با عقلانیت در خود خواهند داشت و با این تفکر مشکلات را پشت سر گذاشته و بدون ترس و واهمه از مشکلات در پناه خداوند و در سایه تفکری صحیح و عقلانی پیش خواهند رفت و باعث موفقیت در زندگی خویش و دانش آموزانشان خواهند شد و این قدرت را به دانش آموزانشان هم منتقل خواهند نمود و باعث خواهند شد این چرخه در کل جامعه پیش رفته و جامعه ای به دور از تفکرات منفی و توأم با عقلانیت ایجاد گردد و مشکلات به سادگی از زندگی ها پاک شده و مردم با خیالی آرام و راحت به زندگی و تحصیل و شغل خویش بپردازند.

در تبیین نتیجه چهارم می توان بیان نمود که احساس و هیجان اگر مثبت باشد می تواند تا حدودی در کنار عقلانیت مثبت عمل نموده و باعث رشد افراد گردد ولی وقتی این احساس توأم با هیجانهای منفی باشد، باعث خواهد شد که مردم با تصمیم گیریهای احساسی نوع رفتار و زندگی خود را به خطر انداخته و با سیستم تجربه کردن های بی مورد پیش رفته و به اصطلاح آزمون و خطا در پیش گرفته و همه زندگی خود را در این چرخه از بین برده و باعث برهم خوردن آرامش در زندگی خویش و سیستم کاری که دارند شده و نتوانند از اخلاق کاری اسلامی در کنار هیجانهای منفی که دارند بهره ببرند و این عامل منجر به وارد شدن لطمات زیادی به آنها شده و سیستم کاری و تدریسی را در معلمان که مهمترین عامل در رشد و ارتقا یاددهی یادگیری هستند را دچار مشکل نماید و این عامل باعث شود که معلمان در زندگی خویش از این منظر لطمه خورده و نتوانند با تمرکز در جریان تدریس قرار گیرند و آنطور که لازم است تدریس نمایند و باعث موفقیت در دانش آموزان شوند.

در تبیین نتیجه پنجم می توان بیان نمود که وقتی احساس وارد صحنه تصمیم گیری می شود باعث زوال عقل و کنار رفتن آن از زندگی می شود و فرد تصمیماتی که می گیرد بر پایه هیجان بوده و این هیجانها منجر به ضربات سخت و سنگین به وی می شود چرا که در پشت تصمیمهای اخذ شده هیچ عامل عقلی و تفکری نیست و این عامل باعث می شود که هم معلمان و هم دانش آموزان در زمینه تصمیم های درسی و تحصیلی دچار مشکلات عدیده شده و این مشکلات باعث ایجاد تفکرات منفی در آنها می شود و زندگی و شغل هر دو قشر یعنی معلمان و دانش آموزان را دچار تشویش و اضطراب نموده و در نهایت باعث شکست و برهم خوردن چرخه یاددهی یادگیری در مدارس می شود، پس باید به دور از احساسهای هیجانی

در امر تدریس تصمیم های عاقلانه گرفت و با مثبت اندیشی بهترین راه حل ها را برای مشکلات یافت و باعث حل و فصل آنها شد.

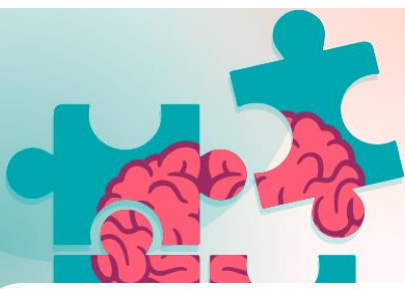
با توجه به اینکه مدیریت جهادی یک عامل مهم در زمینه مدیریت فردی و اجتماعی است و می توان از این عامل در زمینه تصمیم گیریهای مهم و به دور از هیجانات منفی استفاده نمود لذا باید در زمینه های تدریسی در قشر معلمان با کمک مدیریت جهادی باعث شناخت همه جانبه فرد از خویش و تواناییهایش شد و در راه تصمیم گیریهای شغلی مانع از ورود احساسات هیجان مدار منفی به این عرصه گردید و با تفکری مثبت برای خلق سیستم کاری که در آن دستورات اسلامی و دینی رعایت می شود و باعث رشد و تقویت دانش آموزان می گردد همت گماشت و با عقل و درایت در زمینه درسی و تصمیم های آن پیش رفت و باعث رشد فردی و جمعی هم برای یاد دهنده و هم برای یاد گیرندگان شد و از این طریق باعث رشد و شکوفایی جامعه محصلین و معلمان و کل سیستم آموزشی گردید. مسئولین نظام آموزشی باید با فراهم آوردن شرایط مدیریت جهادی باعث شوند که معلمان با دیدی جهادی در خویش توانایی هایشان را شناخته و با این توانایی ها به سمت مثبت اندیشی و وارد نمودن عقل و درایت به تصمیم گیری ها شد و در کل باعث موفقیت سیستم آموزشی و رسیدن به اوج پیشرفت برای دانش آموزان و معلمان گردید.

پژوهش حاضر در روند اجرایی خود با محدودیتهای زیر رو به رو بود: با توجه به اینکه عوامل مختلف در ایجاد و تقویت اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی نقش دارند، لذا کنترل تمامی متغیرهای دخیل در این عامل در این تحقیق مقدور نبود و از این لحاظ محدودیت وجود دارد. در تعمیم نتیجه حاصله به سایر ارگانها و سیستمهای آموزشی؛ با توجه به اینکه جامعه آماری این پژوهش معلمان ابتدایی شهر اورمیه بودند، محدودیت وجود دارد. این پژوهش به صورت مقطعی انجام شده است، به این دلیل، نتیجه گیری درباره علیت را دشوار می سازد. با توجه به وضعیت دینی و فرهنگی کشور ما، عوامل و متغیرهای زیادی وجود دارند که خارج از کنترل پژوهش حاضر هستند و می توانند بر متغیرهای وابسته «اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی» تأثیر مثبت یا منفی وارد نمایند.

در نهایت امر پیشنهادهای زیر با توجه به نتایج پژوهش ارائه می شوند: با توجه به اینکه عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی تأثیر مثبت و احساس بر اخلاق کاری اسلامی، مثبت اندیشی اسلامی و مدیریت جهادی تأثیر منفی داشتند، پیشنهاد می گردد که با آموزشهای لازم و با کمک دستورات و رهنمودهای دینی باعث تقویت عقلانیت و مدیریت جهادی در راستای تقویت اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی در معلمان شد. با توجه به اینکه عقلانیت الهی بر اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی تأثیر غیرمستقیم، مثبت و معنادار داشت، پیشنهاد می گردد که با کمک آموزه های دینی به معلمان در زمینه شناخت صحیح توانایی ها کمک نمود و با تقویت عقلانیت در آنها باعث توجه هر چه بیشتر معلمان به اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی در زمینه های تدریسی و شغلی شد. با توجه به اینکه احساس بر اخلاق کاری اسلامی و مثبت اندیشی اسلامی از طریق مدیریت جهادی تأثیر غیرمستقیم، منفی و معنادار داشت، پیشنهاد می گردد که با کمک آموزه های دینی به معلمان در زمینه خطرات ناشی از تصمیم های احساسی آموزش داد و توجه آنها را به کنترل هیجانات و احساسات ناشی از آنها با کمک روشهای مداخله ای افزایش داد و باعث دوری آنها از تصمیم های احساسی در زمینه های شغلی شد.

۵. ملاحظات اخلاقی پژوهش

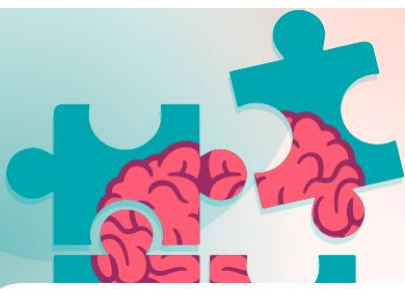
مقاله حاضر از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول استخراج شده است و تمامی نویسندگان در آماده سازی مقاله حاضر به یک اندازه سهیم بوده و هیچ تعارض منافی بین آنها وجود نداشته و نویسندگان مقاله حاضر از تمامی افراد، شرکت

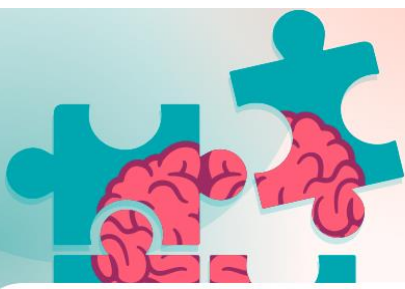
کنندگان/آزمودنی‌ها و سایر افرادی که جزء نویسندگان نیستند و در اجرای پژوهش با ما همکاری داشته‌اند؛ تشکر و قدردانی می‌کنند.

۶. مراجع

1. Halis, M., Akova, O. & Tagraf, H. (2007). The Relationship between ethics and quality: Conflicts and Common Grounds, *Serbian Journal of Management*, 2(2): 127-145.
۲. نیکنام جو، م.، شاکراردکانی، م. و غفوری چرخابی، ح. (۱۳۹۶). تحلیل تأثیر اخلاق کار اسلامی و ادراک از عدالت سازمانی بر رفتار شهروندی. مدیریت اسلامی، ۲۵(۲): ۱۳۹-۱۶۳.
۳. انصاری، م. ا. و شاکر اردکانی، م. (۱۳۹۲). اخلاق کار اسلامی و تعهد سازمانی در میان کارکنان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله اخلاق و تاریخ پزشکی، ۶(۲): ۸۶-۹۸.
4. Marri, M. Y. K., Sadozai, A. M., Zaman, H. M. F. & Ramay, M. I. (2012). The impact of IWE on job satisfaction and organizational commitment: A study of agriculture sector of Pakistan. *International Journal of Business and Behavioral Sciences*, 2(12): 32-45.
5. Ali, A. J. (2010). Islamic challenges to HR in modern organizations. *Personnel Review*, 39(6): 692-711.
۶. جعفری، ح. ر.، فرهوش، م.، هراتیان، ع. ع. و بنیانی، م. ر. (۱۴۰۲). تدوین و اعتباریابی مقیاس مثبت‌اندیشی بر اساس منابع اسلامی. فصلنامه روان‌شناسی و دین، ۱۶(۳): ۲۷-۴۲.
۷. نوری، ن. ا. و سقای بی ریا، ن. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین خوش بینی سرشتی و خوش بینی از دیدگاه اسلام با رضایت مندی از زندگی. روان‌شناسی و دین، ۳: ۲۹-۶۸.
۸. جعفری، ح. ر. و هراتیان، ع. ع. (۱۳۹۷). مثبت‌اندیشی در روان‌شناسی و تبیین سازه آن بر اساس منابع اسلامی. پژوهشنامه سبک زندگی، ۴(۱): ۱۰۵-۱۲۸.
۹. خیری، ب. (۱۳۷۷). بررسی تفوریک عقلانیت در مدیریت دینی. پایان نامه، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۰. جوادی آملی، ع. ا. (۱۳۹۰). گزیده ای از منزلت عقل در هندسه معرفت دینی، قم: دفتر نشر معارف.
11. Snellen, I. (2002). Conciliation of rationalities: The essence of public administration; *Administrative Theory & Praxis*, 24(2).
۱۲. رحیم پور ازغدی، ح. (۱۳۹۱). عقلانیت، تهران: انتشارات فردا.
۱۳. نیسی، ع. ح.، آذر، ع.، مقبل باعرض، ع. و نقی پورفر، و. ا. (۱۳۹۶). طراحی الگوی چند سطحی عقلانیت در سازمان با رویکرد اسلامی. مدیریت اسلامی، ۲۵(۴): ۴۱-۶۳.
۱۴. نقی پورفر، و. ا. و موسوی مقدم، س. م. (۱۳۹۵). گزینش مدیران و کارکنان از منظر اسلام با رویکرد به مؤلفه عقلانیت الهی به عنوان شاخص کلان شایسته سالاری. مجله علمی مدیریت فرهنگ سازمانی، ۱۴(۱): ۲۰۳-۲۲۶.
15. Ashkanasy, N. M., Hartel, C. E. J. & Daus, C. S. (2002). Diversiti and emotion: the new frontiers in organizational behavior research. *Journal of management*, 28: 307-338.
16. Chung, H. (2014), Understanding Rationality in Hobbes and Hume. *Filozofia*, 69(8).
17. Totaro, P. (2021). Emotion, rationality, and social identity: a theoretical methodological proposal for a cognitive approach, *Cognitive Processing*, 22: 579-592.

۱۸. قلی‌پور، آ. (۱۳۸۸). مدیریت رفتار سازمانی (رفتار فردی)، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی.
19. Duncan Kerr, A. (2021). Philosophical Psychology, Published online: 24 Apr 2021, Pages 453-473.
20. Zollo, L. (2020). The Consumers' Emotional Dog Learns to Persuade Its Rational Tail: Toward a Social Intuitionist Framework of Ethical Consumption. Journal of Business Ethics (2020) Cite this article.
21. Ching, C. L., & Chan, V. L. (2020). Positive emotions, positive feelings and health: A life philosophy. Linguistics and Culture Review, 4(1), 1-14.
22. Weiss, H. M. and Cropanzano, R. J. (1996). Affective events theory: A theoretical discussion of the structure, causes, and consequences of affective experience at work. In B. M. Staw and L. L. Cummings. (Eds.), Research in Organizational Behavior. Vol. 18, Greenwich, CT: JAI Press. 1-74.
23. Ekman, P. (1992). An argument for basic emotions. Cognition and Emotion, 6; 169-200.
۲۴. عراقی، ع. و خسروی، ص. (۱۳۹۶). تعیین رابطه بین ابعاد ساختاری، رفتاری و زمینه ای مدیریت جهادی جهت تحقق اقتصاد مقاومتی به روش خطی (مطالعه موردی: دانشگاه پیام نور استان مرکزی- مرکز اراک)، اولین کنفرانس ملی اقتصاد مقاومتی در اندیشه های امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری. دانشگاه پیام نور اراک.
۲۵. فرزاد، م. و کاوسی، ا. (۱۴۰۰). مدیریت جهادی و نقش آن در ارتقای اثربخشی عملکرد کارکنان دانشگاه امام حسین (ع). رهیافتهای نوین در مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، ۱(۲): ۴۱-۶۳.
۲۶. رضائیان، ع. (۱۳۹۳). مبانی سازمان و مدیریت، انتشارات سمت.
۲۷. صفری، ا. (۱۴۰۳). مطالعه فرهنگ جهادی و اخلاق کار اسلامی با عملکرد شغلی معلمان تربیت بدنی. مطالعات توسعه و مدیریت منابع، ۱(۴): ۱۶۱-۱۷۰.
۲۸. یکانی زاد، ا.، سلیمان نژاد، ا. و حاجی زاده، ن. (۱۴۰۲). اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی با تأکید بر آموزه‌های دینی بر سرمایه روان‌شناختی و بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان. فصلنامه روان‌شناسی و دین، ۱۶(۴): ۹۵-۱۱۲.
۲۹. عشقی توسل، ر.، داراخانی، ا.، دلفان آذری، پ. و جاذمی، ه. (۱۴۰۲). بررسی فرایند تقویت مثبت‌اندیشی اسلامی در کودکان همراه با ارائه راهکارهای اسلامی، دومین کنفرانس ملی مطالعات خانواده و مدرسه، بندرعباس، <https://civilica.com/doc/1957824>
۳۰. امیدوار، ع.، زاهد بابلان، ع.، معینی کیا، م. و خالق‌خواه، ع. (۱۴۰۲). تبیین پیامدهای اخلاق اسلامی کار در سازمان‌های دولتی با استفاده از رویکرد کیفی فراترکیب. مجله علمی پژوهشی اخلاق زیستی، ۱۳(۳۸): ۱-۱۷.
۳۱. صفری، ا.، رنجبر، ر. ا. و صفری، غ. ر. (۱۴۰۲). مطالعه فرهنگ جهادی و اخلاق کار اسلامی با بهره‌وری آموزشی معلمان تربیت بدنی. تعالی تعلیم و تربیت و آموزش، ۱(۲): ۱۶-۲۸.
۳۲. خسروی ترازک، س. (۱۴۰۲). رابطه فضیلت سازمانی و اخلاق کاری با اعتماد سازمانی در کارکنان سازمانهای اداری، اولین همایش بین‌المللی جامعه‌شناسی، علوم اجتماعی و آموزش و پرورش با رویکرد نگاهی به آینده، بوشهر، <https://civilica.com/doc/1782145>
۳۳. قربانی مودب، ز. و رحیمی اقدم، ص. (۱۴۰۲). جو غیرمردنی در محیط کسب و کار: نقش اخلاق کار اسلامی، چهارمین کنفرانس بین‌المللی نوآوری در مدیریت کسب و کار و اقتصاد، تهران، <https://civilica.com/doc/1949629>

۳۴. ماهرانی برزانی، م.، صادقی، م. و رشیدپور، ع. (۱۴۰۲). تاثیر ویژگی های تاریک شخصیت بر رفتار شهروندی سازمانی از طریق بی نزاکتی در محیط کار و اخلاق کار اسلامی. مطالعات مدیریت و رهبری در سازمان های آموزشی، ۱۷(۳): ۳۴-۱۷.
۳۵. دهقانی، س. م. و صفری، ا. (۱۴۰۲). آزمون الگوی مفهومی رابطه بین فرهنگ جهادی با بهره‌وری نیروی انسانی از طریق اخلاق کار اسلامی. رهیافتهای نوین در مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، ۱۱(۳): ۹۶-۱۱۰.
۳۶. علوی زرنگ، ف.، ضیافر، س.، خونساری، ف.، رضایتی زاده، آ.، بلورساز مشهدی، ه. و بهنام مرادی، م. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش مهارت های مثبت اندیشی با تاکید بر قرآن و آموزه های اسلامی بر سرسختی روان‌شناختی، خود دلسوزی و تصویر بدنی در مبتلایان به مولتیپل اسکیزوفرنی، مجله پژوهش در دین و سلامت، ۸(۲): ۱۱۸-۱۳۵.
۳۷. اربابی اصفهانی، م.، ولی خانی، م. و محمدی ثابت، ن. (۱۴۰۱). نقش تعدیل‌گری اخلاق کار اسلامی در تبیین ارتباط خلاقیت کارکنان و رفتار کارآفرینانه. رهیافتهای نوین در مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، ۳(۲): ۹۷-۱۱۴.
۳۸. صادقی گوغری، م.، صادقی گوغری، ا. و رجبی، م. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت اندیشی با تاکید بر آموزه های دینی بر تاب آوری دانش آموزان، The second national conference of applied studies
<https://civilica.com/doc/1649189.Bandar Abbas.in education processes>
39. Alam, A., Ratnasari, R., Ryandono, M., Laksmi, W. & Ahmi, A. (2024). Developments and Themes in Islamic Work Ethic Studies: A Bibliometric Analysis. Organization and Human Capital Development, 3: 55-70.
40. Akhmadi, A., Hendryadi, E., Suryani, S., Sumail, L. O. & Pujiwati, A. (2023). Islamic work ethics and employees' prosocial voice behavior: The multi-role of organizational identification. Cogent Social Sciences, 9(1): 2174064.
41. Fitriah M. S. & Tri N. (2023). The effect of positive thinking training on academic stress of Muslim students in thesis writing: a quasi-experimental study. International Journal of Adolescence and Youth, 28(1): 2270051.
42. Udin, U., Dananjoyo, R., Shaikh, M. & Vio Linarta, D. (2022). Islamic Work Ethics, Affective Commitment, and Employee's Performance in Family Business: Testing Their Relationships. Sage Open, 12(1).
43. YousefDarwish, A. (2001). Islamic Work Ethic-A Moderator between Organizational Commitment and Job Satisfaction in a Cross-Cultural Context. Personnel Review, 30(2): 152-169.
۴۴. خواجه فرد، س.، سالاری، ی. و سلاجقه، س. (۱۴۰۱). طراحی و تبیین مدل رفتاری مبتنی بر عقلانیت الهی و احساس. مطالعات رفتار سازمانی، ۱۱(۳) (پیاپی ۴۳): ۱-۲۴.
۴۵. احمدی، م. و امانی ساری بگلو، ج. (۱۳۹۵). راهنمای کاربرد نرم افزار لیزرل در تحقیقات رفتاری. ارومیه: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه.